

Diyetisyenlikte Mesleki Yetkinlik İzlem Sisteminin Oluşturulması: Türkiye’de Mevcut Durum ve Gelişim Olanakları

Establishing a Professional Competency Monitoring System in Dietetics: Current Situation and Development Opportunities in Turkey

Şule Aktaç¹, Muazzez Garipağaoğlu²

Geliş tarihi/Received: 02.07.2025 • Kabul tarihi/Accepted: 19.08.2025

ÖZET

Günümüzde sağlık hizmetlerinde kalite, etkililik ve hasta güvenliği gibi kavramların giderek daha fazla önem kazanması, sağlık mesleklerinde mesleki yeterlilik ve yetkinlik düzeylerinin izlenmesini zorunlu hale getirmiştir. Küreselleşmenin, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişimin ve sağlık hizmetlerinde değişen ihtiyaçların etkisiyle, sağlık profesyonellerinden yalnızca mesleki bilgi sahibi olmaları değil, aynı zamanda bu bilgiyi etkili bir biçimde kullanabilmeleri, etik ilkelere uygun hareket edebilmeleri, kendilerini sürekli geliştirebilmeleri ve dijitalleşmeye uyum sağlayabilmeleri beklenmektedir. Bu bağlamda, diyetisyenlik mesleği de disiplinler yapısını güçlendiren, bilim temelli uygulamaları önceleyen ve mesleki standartlarını geliştiren bir profesyonelleşme süreci içerisinde yer almaktadır. Tedavi ve rehabilite edici diyetetik hizmetlerden, koruyucu toplum beslenmesi, beslenme bilimi ve toplu beslenme sistemlerine uzanan geniş bir çalışma alanına sahip diyetisyenler için, sahip olunması gereken bilgi, beceri ve tutumların sistemli bir şekilde tanımlanması ve izlenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada, diyetisyenlikte mesleki yetkinlik izlem sisteminin oluşturulmasının gerekliliği ele alınmakta, Türkiye’deki güncel durum değerlendirilmekte ve uygulanabilir bir sistemin temel yapı taşları tartışılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Diyetisyen, mesleki gelişim, izlem sistemi, sağlık meslekleri, akreditasyon

ABSTRACT

In the contemporary healthcare environment, there is an increasing emphasis on concepts such as quality, effectiveness, and patient safety. This has led to the need for systematic monitoring of professional competencies and proficiency levels within healthcare professions. The contemporary healthcare environment is characterized by a confluence of factors, including the impact of globalization, advancements in information and communication technologies, and evolving needs within healthcare services. Consequently, health professionals are expected not only to possess specialized professional knowledge but also to effectively utilize this knowledge, act in accordance with ethical principles, continuously engage in professional development, and adapt to digitalization. In this context, the dietitian profession is undergoing a process of professionalization that emphasizes the strengthening of its disciplinary structure, the prioritization of evidence-based practices, and the enhancement of professional standards. From therapeutic and rehabilitative dietetic services to public health nutrition, nutritional science, and institutional food service systems, dietitians operate across a broad spectrum; therefore, the systematic definition and monitoring of the knowledge, skills, and attitudes they are expected to possess is of great importance. This study is concerned with the necessity of establishing a professional competency monitoring system

1. İletişim/Correspondence: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-posta: sule.aktac@marmara.edu.tr • <https://orcid.org/0000-0002-2158-5015>

2. Fenerbahçe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul, Türkiye • <https://orcid.org/0000-0002-5323-7154>

for dietitians. It evaluates the current situation in Türkiye and discusses the foundational components necessary for an implementable system.

Keywords: Dietitian, professional development, monitoring system, health professions, accreditation

GİRİŞ

Küreselleşme, dijitalleşme ve sağlık hizmetlerinde artan kalite beklentileri, sağlık profesyonellerinde yalnızca bilgiye sahip olmayı değil, aynı zamanda bu bilgiyi etik değerler, iletişim becerileri, problem çözme yeteneği ve yaşam boyu öğrenme tutumu ile etkin biçimde kullanabilmeyi zorunlu kılmış. Bu değişimler yalnızca eğitim dönemini değil, mezuniyet sonrasında da kapsayacak biçimde eğitim standartlarının yeniden düzenlenmesini gerekli hale getirmiştir. Bu noktada “mesleki yetkinlik” kavramı ön plana çıkmaktadır.

Mesleki yetkinlik, bireyin bir meslek alanında görevini etkin ve verimli biçimde yürütebilmesi için gerekli bilgi, beceri, tutum ve değerlerin bütünüdür. Yalnızca akademik bilgi değil; meslek etiğine bağlılık, sürekli mesleki gelişime açıklık, yeni beceriler edinme motivasyonu ve profesyonel tutum da bu yapının ayrılmaz parçalarıdır (1,2). Güneş (2012), Bologna süreci ile yükseköğretimde öngörülen yetkinliklerin yalnızca teknik bilgiye değil, eleştirel düşünme, iletişim, problem çözme gibi 21. Yüzyıl becerilerine dayalı olduğunu vurgulamaktadır (2). 21. Yüzyıl becerileri, bireylerin günümüz dünyasında etkili, üretken, uyumlu ve başarılı olabilmeleri için gerekli bilişsel, sosyal, kişisel ve dijital yetkinliklerini kapsamaktadır (3). Eleştirel düşünme, yaratıcılık, iletişim, problem çözme gibi becerilerin yanı sıra, bilgiye erişim, bilgiyi etkin kullanma ve yeni durumlara uyum sağlama gibi becerileri de içermektedir. Eğitim sistemleri de bu nedenle yalnızca bilgi aktaran değil, aynı zamanda bu becerileri geliştiren bir yapıya dönüşmek durumundadır. Benzer şekilde, Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından yapılan tanım da “yetkinlik”, bireyin kişisel, sosyal ve yönetsel becerilerini mesleki uygulamalarda etkili biçimde kullanabilme kapasitesi olarak ele alınmaktadır (1).

Diyetisyenlik mesleği, 21. yüzyıl becerilerinin bütüncül bir şekilde uygulanmasını gerektiren çok disiplinli bir yapıya sahiptir. Diyetetik uygulamalarda bireyselleştirilmiş beslenme planlarının hazırlanması, danışanla etkili iletişim kurulması, dijital sağlık araçlarının kullanımı ve etik karar alma süreçlerinde eleştirel düşünme, empati, iş birliği ve dijital okuryazarlık öne çıkmaktadır. Beslenme bilimleri alanında araştırma okuryazarlığı, veri yorumlama, bilimsel iletişim ve yapay zeka temelli teknolojilere uyum, diyetisyenlerin yenilikçi düşünme ve problem çözme kapasitelerini güçlendirmektedir. Toplum beslenmesi ve toplu beslenme sistemleri alanlarında ise liderlik, proje yönetimi, ekip çalışması, teknolojiyle bütünleşmiş planlama ve veri temelli karar verme gibi yetkinlikler önem kazanmaktadır.

Dijital dönüşüm süreci, bu becerilerin mesleki uygulamalara yansımaları hızlandırmaktadır. Endüstri 4.0, yapay zekâ, robotik sistemler ve dijital sağlık araçlarının kullanımındaki artış, mesleki pratiklerin yeniden şekillenmesine yol açmaktadır. Yapay zekâ tabanlı analiz araçları, bireye özgü beslenme gereksinimlerinin belirlenmesini kolaylaştırırken, dijital sağlık uygulamaları danışan izlemine güçlendirmekte ve iletişimi kişiselleştirmektedir. Toplum beslenmesi alanında dijital okuryazarlığın artması, bireylerin bilgiye erişim düzeyini yükseltmekte; toplu beslenme sistemlerinde ise otomasyon ve yapay zekâ destekli menü planlama süreçlerin verimliliğini artırmaktadır. Bu nedenle çağdaş beslenme hizmetlerinin etkinliğini ve sürdürülebilirliğini sağlamak için, mesleki yetkinliklerin dijital becerilerle bütünleştirilmesi kritik bir gereklilik haline gelmiştir (4-6).

Sağlık hizmetlerinde kalite güvencesi, hasta güvenliği gibi kavramların giderek öne çıkması, diyetisyenlikte de mesleki yetkinliklerin tanımlanması ve sistematik olarak izlenmesini zorunlu hale getirmiştir. Türkiye’de diyetisyenlik eğitimi, uluslararası standartlara uyum sağlama yönünde önemli adımlar atmış olsa da mezuniyet sonrası mesleki gelişimi değerlendiren, yetkinlikleri düzenli olarak izleyen ve geliştiren kurumsallaşmış bir sistem henüz bulunmamaktadır. Bu boşluk, hizmet kalitesinde farklılıklara, mesleki uygulamalar açısından risklere ve mesleki standartların sürdürülebilirliğinde geliştirilmesi gereken alanlara işaret etmektedir.

Bu bağlamda bu derlemenin amacı; diyetisyenlikte mesleki yetkinlik izlem sisteminin kurulmasına duyulan gereksinimi ortaya koymak, Türkiye’deki durumu değerlendirmek, uluslararası standartlar ve ulusal gereksinimler doğrultusunda uygulanabilir bir modelin yapı taşlarını tartışmak ve öneriler sunmaktır.

Mesleki Yetkinlik ve İzlem Sistemleri: Kavramsal Çerçeve

Yeterlilik, bireyin sahip olduğu belirli niteliklerin sorumlu otoritelerce değerlendirilmesi ve geçerlilik kazanması sonucunda elde edilen belgelerin tümünü ifade etmektedir. Bir belgenin yeterlilik terimi kapsamında yer alması için, resmi bir otorite tarafından düzenlenmesi ve sınav, mülakat, sunum veya bir tanımlı geçerlilik kazandırma süreci sonunda elde edilmesi gerekmektedir (1).

Yetkinlik, bireyin bilgi, kişisel, sosyal ve/veya yönetsel becerilerini iş yaşamı ve kişisel gelişim bağlamında etkili biçimde kullanabilmesini sağlayan, bilgi, beceri ve tutumun dinamik bir bileşimidir (2).

Daha öncede belirtildiği üzere mesleki yetkinlik, belirli bir meslek dalında görevini etkin ve verimli bir şekilde yerine getirebilmesi için sahip olunması gereken bilgi, beceri, tutum ve değerlerin birleşimidir. Bu kavram, yalnızca bir mesleğin icrası için gerekli teknik bilgiye sahip olmayı değil, aynı zamanda bireyin mesleki etik anlayışını, iletişim becerilerini,

problem çözme yetkinliğini ve yaşam boyu öğrenmeye ilişkin tutumunu da içermektedir. Mesleki yetkinlik, bireyin sahip olduğu deneyim, görev pozisyonu ve eğitim düzeyi ile doğru orantılı olarak gelişen dinamik bir süreçtir. Bu yetkinliğin oluşumunda akademik birikimin yanında çalışılan alanın niteliği, profesyonel tutum, sürekli mesleki gelişime açıklık ve yeni beceriler edinmeye ilişkin motivasyonu da belirleyici olmaktadır. Sağlık alanında mesleki yetkinlik, özellikle sağlık hizmetlerinin doğrudan insan sağlığıyla ilgili olması nedeniyle ayrı bir öneme sahiptir (2,7).

Mesleki Yetkinlik ve İzlem Sistemlerinde Kurumsal Yapılar

Türkiye’de diyetisyenlik mesleğini düzenleyen veya geliştiren başlıca kurumlar şunlardır:

- Türkiye Diyetisyenler Derneği (TDD): Mesleki gelişim faaliyetleri ve eğitimler düzenler; bu çalışmaların yaygınlığı sınırlıdır ve izleme açısından zorunlu bir mekanizma yoktur.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK): Bazı sağlık mesleklerinde ulusal meslek standartları geliştirmiştir. Diyetisyenlik için henüz güncel ve etkin bir standart geliştirme ve izleme süreci yürütülmemektedir (8).
- Sağlık Bakanlığı: Kamu hastanelerinde görev yapan diyetisyenlerin atama ve görev tanımlarını belirler. Mesleki gelişim izleme sistemi bulunmamaktadır.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK): Türkiye’deki lisans programlarının açılması, kontenjanları, eğitim süresi, mezuniyet koşulları gibi temel çerçeveyi belirlemektedir.
- Sağlık Bilimleri Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (SABAK): 2015 yılında kurulmuş olan Dernek, Türkiye’de sağlık bilimleri alanındaki lisans eğitim programlarını bağımsız, tarafsız ve güvenilir bir şekilde değerlendiren ve akredite eden kuruluştur. SABAK; beslenme ve diyetetik, fizyoterapi ve rehabilitasyon,

ebelik, ergoterapi, odyoloji, sağlık yönetimi, çocuk gelişimi, dil ve konuşma terapisi ile sosyal hizmet gibi lisans düzeyindeki sağlık bilimleri eğitim programlarını akredite etmektedir. Akreditasyon süreleri en fazla 5 yıllıktır ve program bazlı yenilenmektedir (9). Fizyoterapi ve Rehabilitasyon lisans programları başlangıçta SABAK tarafından değerlendirilmekteyken, 2025 yılında bu alana özgü olarak Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Eğitim Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Kurulu (FTRAK) kurulmuştur. FTRAK, 2025 yılı itibarıyla YÖK Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından resmen tanınmış akreditasyon kuruluşları arasında yer almamakla birlikte, tanınırlık sürecine yönelik çalışmalarını sürdürmektedir (10). Ebellek Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (EPDAK) ise 2021 yılında kurulmuştur. EPDAK 3 Eylül 2024 tarihinden itibaren üç yıl geçerli olmak üzere YÖKAK tarafından resmî olarak tescillenmiş bir akreditasyon kuruluşudur (11). Fizyoterapi ve Rehabilitasyon ile Ebellek alanlarında olduğu gibi, Beslenme ve Diyetetik lisans programlarının kalite güvencesi ve sürekli iyileştirilmesine katkı sağlamak amacıyla; alana özgü değerlendirme ölçütleri geliştirebilecek ve akreditasyon süreçlerini yürütebilecek bağımsız bir kurulun oluşturulması, mesleğin kurumsal ve akademik gelişimi açısından önemli bir adım olacaktır.

- Branş Dernekleri: Diyabet Diyetisyenliği Derneği, Pediatri Diyetisyenliği Derneği, Geriatrik Diyetisyenlik Derneği, Onkoloji Diyetisyenliği Derneği ve Metabolik ve Bariatrik Cerrahi Diyetisyenleri, Gastroenteroloji Diyetisyenliği Derneği gibi branş dernekleri; beslenme ve diyetetik mesleğinin farklı çalışma alanlarına odaklanan, belirli bir uzmanlık altında çalışan diyetisyenleri bir araya getiren mesleki örgütlerdir. Bu dernekler, uzmanlaşmayı destekleyerek güncel bilimsel gelişmeleri paylaşmakta, bilimsel etkinlikler düzenlemekte, meslektaşlarının haklarını ve görünürlüğünü

güçlendirmekte ve mesleki yetkinliklerin gelişimine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, TDD ile iş birliği içinde çalışarak mesleğin kurumsal gücünü artırabilmektedirler.

Türkiye’de Diyetisyenlik Mesleği için Yeterlilik ve Yetkinlik Çerçevesi

Türkiye’de Beslenme ve Diyetetik Bölümlerinde eğitim-öğretim süreçleri, uluslararası standartlara uygun olarak yürütülmektedir. Kuruluş yıllarında, Amerikan Beslenme ve Diyetetik Akademisi’ne bağlı Beslenme ve Diyetetik Eğitimi Akreditasyon Komitesi (ACEND) standartları esas alınarak eğitim verilmiştir (5). Avrupa Birliği Genel Direktifleri doğrultusunda 2004 yılında Avrupa Diyetetik Dernekleri Federasyonu (EFAD), tarafından “European Academic & Practitioner Standards for Dietetics” adlı temel dokümanı yayımlamıştır ve daha sonra Türkiye’nin de dâhil olduğu 14 Avrupa ülkesinin katılımıyla yürütülen “Avrupa’da Diyetisyen Eğitimi ve Öğretiminde Kullanılacak Standartların Geliştirilmesi” Projesi kapsamında bu standartlar güncellenmiştir. Bu çalışmalarla birlikte Türkiye’deki Beslenme ve Diyetetik eğitimi de Avrupa ülkeleriyle eş zamanlı olarak değerlendirilerek uluslararası standartlarla uyumluluğu kontrol edilmiştir.

Ülkemizde Sağlık Bilimleri Fakülteleri kapsamında eğitim veren programların sayısının hızla artması nedeniyle, Sağlık Bilimleri Fakülteleri’nin sorunlarına çözümler getirmek, programların müfredatını günümüzün gerektirdiği şekilde düzenlemek, Fakülteler arasındaki işbirliği ve iletişimi güçlendirmek, çözüm gerektiren konularda hızlı ve etkin bir paylaşım sağlamak ve alana özgü politikaları daha verimli geliştirilebilmek amaçlarıyla ortak bir platforma ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda Türkiye ve KKTC’den 27 Sağlık Bilimleri Fakültesi’nin katılımıyla 27 Mayıs 2015 tarihinde, Sağlık Bilimleri Dekanlar Konseyi (SABDEK) kurulmuş, Eğitim Komisyonu, Alt-Yapı Komisyonu, İstihdam Komisyonu, Araştırma-Geliştirme ve Yayın Komisyonu ve Paydaş İlişkileri Komisyonu çalışmalarına başlamıştır. Bu komisyonlardan Eğitim Komisyonu’na bağlı

olarak Beslenme ve Diyetetik, Çocuk Gelişimi, Dil ve Konuşma Terapisi, Ebelik, Ergoterapi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Odyoloji ve Sağlık Yönetimi programları için Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (UÇEP) oluşturulması kararı alınmıştır. Beslenme ve Diyetetik Çalışma Grubu, Beslenme ve Diyetetik Bölümü Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (BDB-UÇEP)'e yönelik çalışmalara başlamış ve "BDB-UÇEP-2016" oluşturulmuştur (4). BDB-UÇEP'in mevcut güncellemelerinde, uluslararası standartların esas alınması yaklaşımı ile EFAD tarafından 2018 yılında yayınlanan "EFAD Academic Standards-2018 Revision" dokümanı kaynak olarak kullanılmıştır (5). Mezun yetkinliklerine geniş bir yelpaze sunma, öğretim ve değerlendirme yöntemlerini zenginleştirme, öğrenci-merkezli öğrenmeye vurgu yapma gereksinimi yenilikçi beceriler, bunların kazandırılabilceği temel yöntem, materyal ve kaynaklar, değerlendirme yaklaşımlarının UÇEP'lere yansıtılması gerekliliği ile "BDB-UÇEP-2025" hazırlanmıştır. Güncellenen Beslenme ve Diyetetik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (BDB-UÇEP-2025), 28.05.2025 tarihli Yükseköğretim Genel Kurul toplantısında uygun bulunarak kabul edilmiştir. BDB-UÇEP-2025 kapsamında, mezunların yenilikçi bir bakış açısıyla donanımlı yetişebilmesi için program içeriğinin en az %30'u bilgi çağı yetkinlikleri, entelektüel, sanatsal, sportif yetkinlikler, öznel iyi oluş, toplumsal sorumluluklar ile farkındalık ve hassasiyet alanlarına ayrılmıştır (1). Mesleki yetkinlikler ise 'Yenilikçi Beceriler' ve 'Temel Alan Becerileri' olarak iki başlık altında sınıflandırılmakta; yenilikçi beceriler iş birliği, iletişim, problem çözme, yaratıcılık, profesyonellik ve liderlik gibi 21. yüzyıl gerekliliklerine odaklanırken, temel alan becerileri Beslenme ve Diyetetik pratiğinin dayandığı Temel ve Sosyal Bilimler, Beslenme Bilimleri, Diyetetik, Toplum Beslenmesi ve Toplu Beslenme Sistemlerini kapsamaktadır.

Bu çerçevede kurulacak bir mezun izlem sistemi, yalnızca teorik bilgi düzeyini değil; aynı zamanda uygulama becerilerini, etik ve profesyonel tutumları, öz-değerlendirme ve gelişim yetkinliklerini de

izlemeye olanak tanıyacak biçimde çok katmanlı olmalıdır. Ulusal Çekirdek Eğitim Programları dışında, ülkemizde mesleki yeterliliklerin tanımlanmasına yönelik çerçevelerden bir diğeri, Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi'dir (TYYÇ). Avrupa Birliği'nin Lizbon Stratejisi ve Bologna Süreci hedefleri doğrultusunda geliştirilen TYYÇ, öğrencilerin yükseköğretim sürecini tamamladıklarında sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve yetkinlikleri tanımlamayı amaçlamaktadır. Bu sistem, yeterlilikleri 8 farklı seviyede sınıflandırmakta ve her bir seviye için öğrenme kazanımlarını 'seviye tanımlayıcısı' adı altında sunmaktadır.

Sağlık Temel Alanı Lisans Yeterlilikleri, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (EQF-LLL) 6. düzey ve Avrupa Yükseköğretim Alanı Çerçevesi (QF-EHEA) 1. düzey kapsamında ele alınmaktadır. Bu kapsamda, lisans düzeyinde beklenen yetkinlikler 4 ana başlık altında toplanmıştır:

- Bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme (4 madde)
- Öğrenme yetkinliği (5 madde)
- İletişim ve sosyal yetkinlik (9 madde)
- Alana özgü yetkinlikler (8 madde)

Yüksek lisans ve doktora düzeyine ilişkin yeterlilikler ayrı olarak tanımlanmıştır.

Beslenme ve Diyetetik eğitimi 240 AKTS ve eğitim süresi 4 yıl olarak Türkiye Yeterlilikler Veri Tabanında yer almaktadır. Türkiye Yeterlilikler Veri Tabanı'nda, ulusal düzeyde akredite edilmiş Beslenme ve Diyetetik lisans programlarının adları da yer almaktadır. Bu lisans programlarında okuma yazma yetkinliği, ilimde yetkinlik, dijital yetkinlik, kişisel, sosyal ve öğrenmeyi öğrenme yetkinliği, vatandaşlık yetkinliği, kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği, çoklu dil yetkinliği, matematiksel yetkinlik ve bilim, teknoloji ve mühendislikte yetkinlik, girişimcilik yetkinliği başlıklı anahtar yetkinlikler, ileri düzeyde sahip olunması istenen yetkinlikler olarak belirtilmektedir (8).

Türkiye’de Diyetisyenlikte Yetkinlik İzleme: Mevcut Durum

Türkiye’de diyetisyenlik mesleği, 1962 yılında Hacettepe Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü’nün açılmasıyla yükseköğretim düzeyinde kurumsal kimlik kazanmıştır. Zaman içinde diğer üniversitelerde açılan lisans programlarıyla, geniş bir alana yayılmıştır (12,13). Ancak, mesleğin uygulama süreçlerinde yetkinliğin tanımlanması, ölçülmesi ve izlenmesi konusunda henüz bütüncül ve kurumsal bir sistem oluşturulamamıştır.

Mesleki yeterlilik ve yetkinliklerin izlenmesine yönelik 18 Mayıs 2023 tarihinde 10 üyeden oluşan “Beslenme ve Diyetetik Programı Mezuniyet Sonrası Yetkinlik Sınavı Komisyonu” kurulmuştur. Mezuniyet Sonrası Yetkinlik Sınavının yapılandırılması için Marmara Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü ev sahipliğinde, Mezuniyet Sonrası Yetkinlik Sınav Komisyonu, TDD ve akredite olmuş Beslenme ve Diyetetik Programlarının temsilcileri ile 26.09.2023 tarihinde online bir toplantı gerçekleştirilmiştir.

Toplantıda mezuniyet sonrası yetkinlik sınavı kapsamında, alan bazlı yetkinliklerin tanımlanması, asgari başarı puan şartının saptanması, mevcut çalışanların yetkinlik düzeylerinin iyileştirilmesi/güçlendirilmesi, sınav komisyonunun oluşturulması ve alana özel yetkinlik ve beceri geliştiren puanlama sistemlerinin şekillendirilmesi konuları gündeme alınmıştır. Mezuniyet sonrası yetkinlik sınavının yasal çerçevesinin oluşturulması için mevcut meslek yasasının yetki ve görevlerinin daha net ifade edilmesi gerektiği konusunda fikir birliği sağlanmıştır. Meslek yasası ile, sınavın icrasından sorumlu otoritenin belirlenmesi, giriş koşulları, içeriği, ölçme-değerlendirme kriterleri ve diğer tüm süreçlerin düzenlenmesi gerektiğine karar verilmiştir.

Mezuniyet sınavı oluşturulurken Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (TUS) ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimine Giriş Sınavı (DUS) uygulama usul ve esaslarının incelenip örnek alınabileceği

önerilmiştir. “Asgari yetkinlikler ve alan yetkinlikleri” konusunda, BDB-ÇEP’in temel alınması, EFAD’ın “diyetisyenlerin alanlarına göre yetkinlik planı”ndan yararlanılması uygun ve yeterli görülmüştür.

Eğitim Sürecinde Yetkinlik İzleme

Türkiye’de diyetisyenlik eğitimi dört yıllık lisans programları ile yürütülmektedir. Bununla birlikte, öğrencilerin sahip olması gereken temel mesleki beceriler, üniversiteler arasında farklılık göstermektedir. Benzer şekilde mesleki uygulama/staj uygulama alanları da farklılık göstermekte ve mesleki uygulama/staj uygulamaları için standardize ölçme değerlendirme araçları bulunmamaktadır. Yetkinlik temelli öğrenme modeli henüz yeterli düzeyde yapılandırılmamıştır.

2015 yılından beri bağımsız bir dernek olarak SABAK, farklı sağlık disiplinlerinde olduğu gibi Beslenme ve Diyetetik eğitiminde de programları standartlaştırmayı, eğitim kalitesini artırmayı ve mezunların niteliklerini ulusal düzeyde belirli bir standarda ulaştırmayı hedeflemektedir. SABAK tarafından 2019 yılında akredite edilen ilk program, Başkent Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Programı’dır. Akredite edilmiş bölüm sayısının yalnızca 17 olması, ülkedeki toplam Beslenme ve Diyetetik lisans programları sayısı göz önüne alındığında, Beslenme ve Diyetetik programlarında asgari koşulları sağlayan program sayısının oldukça yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır.

Beslenme ve Diyetetik programının eğitim kalitesinin sürdürülebilirliği ve mesleki standartların sağlanabilmesi açısından, akademik kadronun alan yeterliliği ve mesleki donanımı belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, eğitim kadrosunun bu alandan lisans ve lisansüstü derecelere sahip olması ve aynı zamanda ulusal meslek örgütlerine üye profesyonel diyetisyenlerden oluşması, eğitimin niteliği açısından belirleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Mezuniyet Sonrası İzlem

Ülkemizde mezuniyet sonrası diyetisyenlerin mesleki gelişimlerinin izlenmesine ilişkin resmi bir yapı henüz bulunmamaktadır. Mevcut durumda:

- Diyetisyenler sürekli mesleki gelişim (SMG) sistemine zorunlu olarak tabi değildir.
- Mesleki gelişim çoğunlukla kişisel çaba ile yürütülmektedir.
- Diyetisyenlerin görev yaptığı alanların birbirinden çok farklı olması mesleki yetkinliklerinin izlenmesini karmaşık bir hale getirmektedir.
- Sertifikalı eğitimler bazı üniversiteler ve dernekler tarafından yapılmaktadır. Bu eğitimlerin meslek örgütü tarafından tanınması ve sistematik olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.
- Mesleki gelişime ilişkin yetersizlikler, hizmet kalitesi, hasta güvenliği ve meslek etiği açısından bazı riskleri beraberinde getirmektedir.

Diyetisyenlik Mesleğinde Yetkinlik İzlem Sistemi Kurulmasına Yönelik Öneriler

Diyetisyenlik mesleğini icra eden bireylerin bilgi, beceri ve tutum düzeylerinin sistemli bir şekilde izlenmesi, diyetisyenlerin mesleki yetkinliklerinin güvence altına alınması kadar hizmetin kalitesini de doğrudan etkilemektedir. Eksikliği hissedilen mesleki yetkinlik izleme sistemi, yalnızca değerlendirme odaklı değil, aynı zamanda rehberlik edici, geliştirici ve sürekli öğrenmeyi teşvik edici bir yapıda tasarlanmalıdır.

Bu doğrultuda, mesleki yetkinlik izleme sistemine yönelik aşağıda sıralanan öneriler, alanın ihtiyaçlarına yanıt verecek yaklaşımlar sunmayı hedeflemektedir.

- Yetkinlik geliştirme stratejilerinin hem kurumsal hem de bireysel düzeyde yapılandırılması. Kurumsal stratejiler, hizmet içi eğitimler, sürekli izleme süreçleri ve kapasite artırmaya

ilişkin uygulamaları içerirken, bireysel stratejiler bilimsel toplantılara katılım, mesleki gelişim odaklı sertifika programları ve güncel literatür takibi gibi etkinlikleri kapsamalıdır. Bu bağlamda, yetkinlik geliştirme süreçlerine mezuniyet öncesinde başlanarak temel mesleki yeterliliklerin bu aşamada kazandırılması önerilmektedir.

- Mesleki yetkinlik izleme süreçlerinin etkili biçimde yapılandırılabilmesi için, yükseköğretim kurumlarının tabi olacağı net, işlevsel ve ulusal düzeyde geçerliliği olan bir yeterlilik çerçevesinin oluşturulması, bu çerçeve doğrultusunda eğitim programlarının eşgüdüm içerisinde yapılandırılması,
- Diyetisyenlerin farklı görev alanları dikkate alınarak, alan temelli ve temel yetkinliklerin net ve ayrıntılı biçimde tanımlanması,
- Yetkinliklerin izlenmesine ilişkin süreçlerde, bilimsel geçerliliği olan standart değerlendirme araçlarının (portfolyo, objektif yapılandırılmış klinik sınavlar (OSCE, performans formları vb.) kullanılması ve bu sürecin adil, şeffaf ve ölçülebilir kriterlerle yürütülmesi,
- Diyetisyenlerin SMG kapsamında belirli aralıklarla ve saatlerde eğitim almasının lisans yenileme veya ünvan koruma açısından zorunlu hale getirilmesi, bu eğitimlerin akreditasyonu ve içerik denetimi, çatı meslek örgütü olan TDD tarafından bağımsız bir kurul aracılığıyla sağlanması,
- Mesleki izleme sürecinde, yönetici, akran, hasta ve öz değerlendirmelere dayalı çoklu geri bildirim sistemlerinin kullanılması, bilimsel etkinlikler, proje katılımı, mesleki sorumluluklar ve mezuniyet sonrası eğitimlere katılım gibi göstergelerle yaşam boyu gelişimin izlenmesi,
- Beslenme ve Diyetetik lisans programlarına yönelik “Kalite İçin Yetkinlik Model Sistemi” geliştirilerek, bu sistemin programlara entegre edilmesi,

- Eğitim, izleme ve belge yönetimi süreçlerinin etkinliğini artırmak amacıyla; e-portfolyo ve çevrim içi eğitim sistemleri gibi dijital platformlar aracılığıyla eğitim içeriklerinin sunulması, kayıtların güvenli biçimde saklanması ve yetkinliklerin izlenmesi,
- Yetkinlik izleme sisteminin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için, YÖK, Sağlık Bakanlığı, TDD, MYK, Ulusal Beslenme ve Diyetetik Programları'nın, branş dernekleri ile diğer mesleki örgütler ve saha uygulayıcılarının katılımıyla çok paydaşlı iş birliği protokollerinin hayata geçirilmesi,
- Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, yalnızca akredite programlardan mezun olan diyetisyenlerin, mesleki kayda alınmasına olanak sağlayan bir sistemin ülkemizde de hayata geçirilmesi,
- Oluşturulacak yetkinlik izleme sisteminin, uluslararası uygulamalar ve standartlarla uyumlu biçimde yapılandırılması,
- Mezun izleme sistemleri aracılığıyla diyetisyenlerin mezuniyet sonrası işe yerleşme süreleri, çalıştıkları alanlar, mesleki memnuniyet düzeyleri ve gelişim ihtiyaçlarına ilişkin verilerin toplanması, bu veriler doğrultusunda eğitim politikalarının şekillendirilmesi,
- Ulusal düzeyde etkili bir sağlık iş gücü planlaması yapılabilmesi için, diyetisyen insan kaynağı dağılımı, mevcut ihtiyaçlar ve istihdam projeksiyonları dikkate alınarak stratejik planlamaların oluşturulması,
- Yetkinlik izleme sürecinin sürdürülebilirliği adına, her bir diyetisyen için dijital gelişim karnesinin oluşturulması, bu sistem aracılığıyla bireyin eğitim geçmişi, mesleki gelişimi ve performansının izlenmesi, yapay zeka destekli öneri sistemleriyle kişiselleştirilmiş gelişim yollarının sunulması ve desteklenmesi,
- Sistemin uzun vadeli başarısı için yalnızca teknik altyapı değil, aynı zamanda kültürel bir

dönüşüm, mesleki aidiyet duygusu ve güçlü bir karar verici otoritelerin aktif katılımı ile desteklenmesi önerilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Diyetisyen, bireysel beslenme danışmanlığıyla sınırlı olmayan, çok yönlü görevleri kapsayan önemli bir sağlık meslek mensubudur. Geniş sorumluluk alanları olan bu meslek için, sadece teorik bilgi yeterli değildir. Bilgiyi etik değerler, iletişim becerileri, dijital okuryazarlık ve sürekli gelişim anlayışıyla desteklemek gereklidir. Bu bağlamda, mesleki yetkinlik izleme sistemleri, diyetisyenlik mesleğinin geleceğe güvenle taşınabilmesi için bir zorunluluktur. Ülkemizde mesleki yetkinlik izleme sistemine ilişkin bazı adımlar atılmıştır. Ancak sistematik, bütüncül ve sürdürülebilir bir yapı henüz tam olarak oluşturulamamıştır.

Diyetisyenlikte mesleki yetkinlik izleme sisteminin kurulması, değerlendirme aracı olmanın yanında meslek içi rehberlik, kalite güvencesi ve sürekli gelişim kültürünün yerleşmesini sağlayan stratejik bir önem taşımaktadır. Ülkemizin bu alandaki yolculuğu, güçlü bir yönetim modeli, dijital destekli altyapı, disiplinlerarası iş birliği ve meslektaş dayanışması ile daha sağlam ve etkili bir zemine oturtulabilir.

Yazarlık katkısı • Author contributions: Çalışmanın tasarımı: ŞA, MG; İlgili literatürün taranması: ŞA, MG; Makale taslağının oluşturulması: ŞA, MG; İçerik için eleştirel gözden geçirme: ŞA, MG; Yayınlanacak versiyonun son onayı: ŞA, MG. • **Study design:** ŞA, MG; **Literature review:** ŞA, MG; **Draft preparation:** ŞA, MG ; **Critical review for content:** ŞA, MG; **Final approval of the version to be published:** ŞA, MG.

Çıkar çatışması • Conflict of interest: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan ederler. • *The authors declare that they have no conflict of interest.*

KAYNAKLAR

1. Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK). Yeterlilik Kavramı. 2024. Available from: <https://www.tyc.gov.tr/sayfa/yeterlilik-kavrami-i435e32ed-363c-4540-8498-76651dc27001.html>

2. Güneş F. Bologna süreci ile yükseköğretimde öngörülen beceri ve yetkinlikler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 2012;2(1):1-9.
3. Yıldırım T, Demir S. Z Kuşağı Hemşirelik Öğrencilerinin Psikolojik Esneklikleri ile 21. Yüzyıl Becerileri Arasındaki İlişki. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2025;8(1):56-67.
4. Işgın-Atıcı K, Pekcan AG. Düünden bugüne beslenme ve diyetetik eğitimi, beslenme ve diyetetik eğitiminin standardizasyonu. *Beslenme ve Diyet Dergisi*. 2023;51(2):1-6.
5. EFAD. EFAD Academic Standards – 2018 Revision. European Federation of the Associations of Dietitians. 2018. Erişim: <https://www.efad.org/efad-standards/> Erişim tarihi: 12 Haziran 2025.
6. ACEND. Accreditation Standards for Nutrition and Dietetics Didactic Programs (DPD). Academy of Nutrition and Dietetics. Erişim: <https://www.eatrightpro.org/acend/accreditation-standards-fees-and-policies> Erişim tarihi: 12 Haziran 2025.
7. Gökmen Özel H, Işgın Atıcı K, Melekoğlu E. Türkiye’de Beslenme ve Diyetetik Lisans Programlarının Mevcut Durum Analizi: 2021–2022 Yıllarına Ait Verilerin Değerlendirilmesi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*. 2023;51(2):7-23.
8. Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK). Beslenme ve Diyetetik Lisans Diploması (TR00311654). Erişim: <https://tyc.gov.tr/yeterlilik/beslenme-ve-diyetetik-lisans-diplomasi-TR00311654.html> Erişim tarihi: 19 Mayıs 2025.
9. Sağlık Bilimleri Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (SABAK). Erişim: <https://www.sabak.org.tr/> Erişim tarihi: 19 Mayıs 2025.
10. Fizyoterapi Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (FTRAD). Erişim: <https://ftrad.org/> Erişim tarihi: 19 Mayıs 2025.
11. Ebelik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (EPDAK). Erişim: <https://www.epdak.org/> Erişim tarihi: 19 Mayıs 2025.
12. Gökmen Özel H, Işgın Atıcı K, Melekoğlu E. Türkiye’de Beslenme ve Diyetetik Lisans Programlarının Mevcut Durum Analizi: 2021-2022 Yıllarına Ait Verilerin Değerlendirilmesi. *Bes Diy Derg*. 2023;51(2):7-23.
13. Büyüktuncer Demirel Z. Beslenme ve Diyetetik Eğitim Öğretiminin Standardizasyonu. *Bes Diy Derg*. 2015;43(3):237-43.